

NYÁRVÉG, NAPSZÁLLTA ELŐTT

N É M E T H I S T V Á N

Cél nélkül indultam el aznapi délutáni sétámra, illetve azzal az egyetlen céllal, hogy szokásomhoz híven kerüljek egy nagyot, hogy kifárasztam renyhe tagjaimat, végső soron, hogy a gyalogtúra után zsibbasztó, édes legyen a pihenés. Már útközben jutott eszembe, hogy fölkeresem a volt teherpályaudvar környékét, amit jó ideje szemétkirakodó helynek használnak, ennél fogva meglehetősen barátságtalan hely, ugyanakkor vonzó is a gyógynövénygyűjtők számára: nyár közepén a kavicsos talajon tengernyi kamillamező pompázik. Mégsem arra vettem az irányt, hanem a csatornatöltés felé, valami távoli hang hívó szavára vagy a gáttal párhuzamosan futó nyárfasor integetésére. Errefelé járva nem először határozom el, hogy egyszer végigsétálok azon a töltésen, mert szeretem hallgatni a fák, különösen a nyárfák zúgását, szeretem annak ellenére – vagy éppen azért? –, mert elmondhatatlan szomorúságot ébresztenek bennem, persze nem szagató fájdalmat, hanem valamiféle bágyadt melankóliát, az elmúlásba való szelíd beletörődést, amit a legkisebb fizikai fájdalom és fáradtság nélkül, kellemes séta közepette, de az elmúlással kacérkodva már-már egyfajta gyönyörként él át az ember. Íme, eljött az a pillanat, amikor nem halogathatom ennek a régóta dédelgetett, valójában gyermektegvemnek a megvalósítását! Öt körül járhatott, naplementéig kényelmesen megtehetem oda-vissza az utat. Nem is tudtam volna sietni, oly csodálatosan szép volt az a délután. Augusztus vége, de a levegőben már érezni lehetett az ősz közelségét. Már ez is azt sugallta, súgta, hogy ne iramodjak neki az útnak, nem

illene a valóban emelkedett hangulathoz. Nemhogy nem siettem, de gyakran meg is álltam, meg kellett állnom, oly szép volt az ég. Tiszta volt, párátlan volt, kék volt. Nagy felhőbogyók, felhőkazlak, felhőhajók álltak rajta, sütkéreztek az ég peremén. Benn a városban elfelejt az ember felnézni az égre, esetleg csak akkor, ha átkozódik, ha megállás nélkül esik. Itt künn, a város szélén, a város határában egyszeriben kitágul a horizont, kinyílik az ég, ragyogó tiszta szemével rád mosolyog. Kényszerít, hogy megállj alatta, és felnézz rá. Nem először éled át ezt a gyermeki örömet, mégis megannyiszor elfeledkezel róla, hogy újra találkozz vele. Ilyen és hasonló együgyű gondolatokkal és lelkendezéssel haladtam a csatornatöltés, a sötéten zöldellő nyárfasor felé.

Kertek között, egy fényesre taposott gyalogösvényen vezetett az utam. Nagyon lehangolóak ezek a városszéli kis konyhakertek; mintha épp a lényegüktől, a „lelküktől” lennének megfosztva: ügyetlenek, nincs bennük rend, annál nagyobb bennük az összevisszaság, hozzá nem értő szegény emberek kaparmánya. Nem a munka szeretetének és a hozzáértésnek a nyomait látni rajtuk, hanem az elesettséget, azoknak az elesettséget, akik „birtokolják” őket. Mert nem azoké, akik teleültették mindenféle növényvel és teleszurkálták mindenféle karókkal, hanem a városé, amit egyébként, ha nem túrták volna fel az orrukkal a város peremén élő szegények, most égig érő gaz verne fel. Mint ahogy az is veri fel azokat a „parcellákat”, amelyeket nem foglaltak el, amelyeknek nincs „gazdájuk”. Így az egész „kertsor” fölöttébb tarka képet nyújt, inkább szomorút, mint a szemnek kedveset. Az alacsonyabban fekvő részek elmocsarasodtak, benőtte a sás és a nád, ezeknek a susogása, zúgása viszont a legmélyebb csend érzetét kelti bennem, ősi lápvilág csendjét, ahol ugyan sohasem jártam, mégis tudom, mert valahonnan bennem van, milyen sejtelmes a csendje. Épp a nádasok folytonos, sóhaj-tásszerű zúgása által. Talán valamelyik őstől örököltem ezt a hallást, amely olyannyira érzékeny ennek a muzsikának a befogadására. Valamelyik őstől, aki nádasok közt élt, ott húzódott meg pandúrok vagy törökök elől menekülve.

Észre sem vettem, hogy máris a csatornatöltés lábainál járok. Fenn a töltésen elszórtan, véges-végig veszteglő gépkocsik piroslottak és sárgállottak, nem volt nehéz kitalálni, hogy kirándulóké vagy horgászoké, valószínűleg inkább az utóbbiaké, rögtön el is ment a kedvem attól,

hogy fölkapaszkodjak a töltésre, a horgászok nem nagyon szeretik, ha akár csöndes jelenlétükkel is hívatlan bámészkodók zavarják őket, így lemondtam arról, hogy a töltésen sétáljak végig, de öröömre csakhamar rábukkantam a töltés alatt egy kitaposott ösvényre, közvetlenül a nyárfasor mellett haladt; baloldalt a nyárfasor, azon túl a magas csatornatöltés, jobb felől susugó kukoricatáblák, ezek is régi ismerősként szólítva meg, akárcsak imént a nádasok. Közben jól elmúlhatott az idő, mert a Nap már a faszor hegyét súrolta, mégse fordultam vissza, hiszen végre itt vagyok, hallgathatom a közeledő őszi legszebb hangversenyét, a nyárfazúgást. Ilyenkorra mintha egy kicsit már megcsontosodnának a levelek, s mintha nemcsak zúgó, de zörgő hangokat is adnának, keményebbet, mélyről fakadóbbat, mint a tavaszi vagy kora nyári lombzúgás, ennél fogva emelkedettebbek, ünnepélyesebbek s magától értetődően szomorúbbak is ezek az akkordok, egy nagy zenemű befejező akkordjai, a finálé megrendítő hangjai, hiszen közeleg az időpont, amikor nem csupán egy évszak, de egy egész esztendő vesz tőlünk búcsút, vagy mi veszünk búcsút az esztendőtől, ami tulajdonképpen egyre megy.

S ekkor valahonnan messziről, mégis igen erőteljesen, de füllel lehetetlen volt kifürkészni, hogy az ég mérhetetlen magasságából zúdulnak-e alá vagy mélyen a föld gyomrából törnek-e fel azok a lassú akkordok, amelyeket nem a természet komponált, hanem emberi szív és értelem, olyan emberé, aki birtokolja a megindult föld dübörgésének, az óceánok zúgásának, a szelek csattogásának, az égzengés és az őserdők üvöltésének a hangjait, de az anyák és az árvák zokogásának a hangjait is, meg a bölények bőgését és a veszélyt sejtő kutyák kétségbeesett nyüszítését. A szembe fúvó szél természeténél fogva hol fölkapta, fölérősítette ezeket a hangokat, hol elejtette, s ez az állandó hullámmozgás még csak fokozta azt a fájó szépséget, amely az egész kompozícióból áradt. Mert megrendítő, már-már szívet megbénító muzsika volt ez, betöltötte a mindenséget, bizonyára az egész világegyetemet. Azt súgta, zokogta és bömbölte, hogy nemcsak a nyárnak van vége, valami végérvényesen befejeződött, talán egy egész élet. Nem hagyott nyugton, honnan itt, kinn a természet „lágú ölén” ez a szokatlan muzsika, ezért fölkapaszkodtam a töltésre, ahonnan messzebbre figyelhet az ember, ahonnan talán könnyebben meg lehet állapítani a hang forrását. Azt hittem, valamelyik hülye horgász nyitva felejtett kocsijából, kocsi rádiójából árad

a nem éppen ide illő muzsika, azonban rögtön megállapítottam, hogy ez ki van zárva; ezek az ünnepélyesen komor hangok messzebbről és mélyebbről fakadnak, s most döbbsentem rá, hogy nem rádióból, nem hangversenyteremből, hanem egy hangerősítő érces torkából. Amilyen a vasútállomásokon vagy buszállomásokon működik. Vagy nagyvárosi temetők halottasházaira szerelve. Ahol hangszalagról csendül fel a harangszó vagy a gyászinduló.

Amint ezt megállapítottam magamban, leereszkedtem a töltésről, s megindultam vissza a városba. Egy darabig még hallani lehetett a gyászinduló ünnepélyes hangjait, aztán hirtelen csend lett, mintha körülöttem egyszeriben minden elnémult volna. Ebben a hangtalan, sírmélyi csendben iparkodtam hazafelé, folyton arra az ismeretlen, általam soha nem látott megboldogultra gondolva, akit az imént engedtek le „végső” nyugóhelyére.

